

لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ

“Sizden biriniz kendisi için sevdiğini mü'min kardeşi için de sevmedikçe gerçek mü'min olamaz.”

(T2515, Tirmizî, “Sıfatü'l-Kiyâme” 59)

مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادِّهِمْ وَتَرَاحِمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ
تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى

“Mü'minler birbirlerini sevmeye, birbirlerine karşı sevgi ve merhamet göstermede tek bir beden gibidir. O bedenin bir organı acı çektiği zaman, bedenin diğer organları da uykusuzluk ve yüksek ateş çekerler.”

(M6586, Müslim, “Birr” 66)

الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يُسْلِمُهُ مَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللَّهُ فِي
حَاجَتِهِ وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ بِهَا كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَمَنْ
سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

“Müslüman, Müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu (zalimlere de) teslim etmez.
Kim din kardeşinin bir ihtiyacını giderirse, Allah da onun ihtiyacını giderir. Kim bir
Müslümanın bir sıkıntısını giderirse, Allah da onun kıyamet sıkıntılarından birini giderir.
Kim bir Müslümanın (kusurunu) örterse Allah da kıyamet günü onu örter.”

(M6578, Müslim, “Birr” 58; T1426, Tirmizî, “Hudud” 3)

أَلَا إِنَّ الْمُسْلِمَ أَخُو الْمُسْلِمِ فَلَيْسَ يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ
إِلَّا مَا أَحَلَّ مِنْ نَفْسِهِ

“Dikkat edin! Müslüman, Müslümanın kardeşidir.
Müslümana, gönül rızası olmadan kardeşinin malı helal değildir.”

(T3087, Tirmizî, “Tefsîru’l-Kur’ân” 9)

اَلْمُسْلِمُ اَخُو الْمُسْلِمِ وَلَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ بَاعَ مِنْ اَخِيهِ بَيْعًا فِيهِ عَيْبٌ اِلَّا بَيْنَهُ لَهُ

“Müslüman, Müslümanın kardeşidir. Bir Müslümanın din kardeşine maldaki kusuru açıklamaksızın satması helal değildir.”

(İM2246, İbn Mâce, “Ticaret” 45)

خَمْسٌ تَحِبُّ لِلْمُسْلِمِ عَلَى أَخِيهِ رَدُّ السَّلَامِ وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ
وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ

“Bir Müslümanın din kardeşine karşı şu beş görevi vardır: Selâmı almak, aksırana “Yerhamukellâh” (Allah sana merhamet etsin) diye dua etmek, davete katılmak, hastayı ziyaret etmek ve cenazelere katılmak.”

(M5650, Müslim, “Selâm” 4)

أَفْضَلُ الصَّدَقَةِ أَنْ يَتَعَلَّمَ الْمَرْءُ الْمُسْلِمُ عِلْمًا ثُمَّ يُعَلِّمَهُ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ

“Sadakanın en faziletlisi, Müslüman kişinin ilim öğrenmesi,
sonra da onu din kardeşine öğretmesidir.”

(İM243, İbn Mâce, “Sunne” 20)

مَنْ دَعَا لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ قَالَ الْمَلَكُ الْمُوَكَّلُ بِهِ آمِينَ وَلَكَ بِمِثْلِ

“Kim, gıyabında bir din kardeşi için dua ederse, onun yanındaki görevli melek:
‘Âmin! Senin için de bir benzeri verilsin’ der.”

(M6928, Müslim, “Zikir” 87)

أَنْصُرْ أَخَاكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْصُرُهُ إِذَا كَانَ مَظْلُومًا،
أَفَرَأَيْتَ إِذَا كَانَ ظَالِمًا كَيْفَ أَنْصُرُهُ قَالَ تَحْجُرُهُ أَوْ تَمْنَعُهُ مِنَ الظُّلْمِ ، فَإِنَّ ذَلِكَ نَصْرُهُ

Allah Resûlû: “Zalim olsun, mazlum olsun din kardeşine, yardım et!” buyurdu.

Bir adam: “Yâ Resûlallah! Mazlum olduğunda ona yardım ederim, fakat zalim olduğunda nasıl yardım ederim?” dedi. Resûlullah: “Onu zulümden alıkoyarsın, işte bu da ona yardımdır.” buyurdu.

(B6952, Buhârî, “İkrah” 7; B2444, Buhârî, “Mezâlim” 4)

إِذَا أَحَبَّ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ فَلْيُعْلِمْهُ إِيَّاهُ

“Biriniz kardeşine sevgi duyduğunda bu sevgisini ona bildirsin.”

(T2391, Tirmizî, “Zühd” 53)

إِنَّ الْمُسْلِمَ إِذَا عَادَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ لَمْ يَزَلْ فِي خُرْفَةِ الْجَنَّةِ حَتَّى يَرْجِعَ

“Müslüman, hasta kardeşini ziyaret ettiğinde dönünceye dek cennet bahçelerinde demektir.”

(M6553, Müslim, “Birr” 41; T967, Tirmizî, “Cenâiz” 2)

لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ يَلْتَقِيَانِ فَيُصَدُّ هَذَا وَيُصَدُّ هَذَا
وَحَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ

“Müslümanın, din kardeşine üç günden fazla dargın durması helal değildir.
Onlar birbirleriyle karşılaştıklarında birisi yüzünü şu tarafa, diğeri ise öte tarafa çevirir.
Onların en hayırlısı önce selam verendir.”

(T1932, Tirmizî, “Birr ve Sıla” 21)

إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ ، فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ ، وَلَا تَحَسَّسُوا ، وَلَا تَجَسَّسُوا ،
وَلَا تَنَاجَشُوا ، وَلَا تَحَاسَدُوا ، وَلَا تَبَاغَضُوا ، وَلَا تَدَابَرُوا ، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا

“Zandan sakının. Zira zan sözün en yalan olanıdır. İnsanların özel hallerini araştırmayın, konuşmalarını dinlemeye çalışmayın, birbirinizin alışverişini kızıştırmayın, birbirinize haset etmeyin, birbirinize kin beslemeyin, birbirinize sırt çevirmeyin.

Ey Allah'ın kulları kardeşler olun.”

(B6066, Buhârî, “Edeb” 58; B5143, Buhârî, “Nikah” 46)

مَنْ كَانَتْ عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَخِيهِ فَلْيَتَحَلَّلْهُ مِنْهَا ، فَإِنَّهُ لَيْسَ ثَمَّ دِينَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ
مِنْ قَبْلِ أَنْ يُؤْخَذَ لِأَخِيهِ مِنْ حَسَنَاتِهِ ، فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ أُخِذَ مِنْ سَيِّئَاتِ
أَخِيهِ ، فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ

“Kimin kardeşine karşı yaptığı bir haksızlık varsa, (ahirette) iyiliklerinden alınıp ona verilmeden önce (dünyada iken) onunla helâlleşsin. Çünkü kıyamette ne bir dinar ne de dirhem vardır. Şayet o hakkı karşılayacak iyiliklerinden bulunmazsa, kardeşinin kötülüklerinden alınır ve o haksızın üzerine atılır.”

(B6534, Buhârî, “Rikâk” 48)

إِذَا اسْتَشَارَ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ فَلْيُشِرْ عَلَيْهِ

“Biriniz din kardeşine danıştığı zaman, danışılan kişi ona görüşünü belirtsin.”

(İM3747, İbn Mâce, “Edeb” 37)

وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ

“Kul, din kardeşine yardımcı olduğu sürece Allah da onun yardımcısı olur.”

(HM7461, Ahmed b. Hanbel, II. 252.)

لَا يَبِيعُ الرَّجُلُ عَلَى بَيْعِ أَخِيهِ وَلَا يَخْطُبُ عَلَى خِطْبَةِ أَخِيهِ إِلَّا أَنْ يَأْذَنَ لَهُ

“Bir kimse din kardeşinin satışı üzerine satış yapmasın,
onun dünürlüğü üzerine de -izin vermedikçe- dünür göndermesin.”

(M3812, Müslim, “Buyû” 8)

إِخْوَانُكُمْ خَوَلُكُمْ ، جَعَلَهُمُ اللَّهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ ، فَمَنْ كَانَ أَخُوهُ تَحْتَ يَدِهِ فَلْيُطْعِمَهُ
مِمَّا يَأْكُلُ ، وَلْيُلْبِسْهُ مِمَّا يَلْبَسُ ، وَلَا تُكَلِّفُوهُمْ مَا يَغْلِبُهُمْ ، فَإِنْ كَلَّفْتُمُوهُمْ فَأَعِينُوهُمْ

“Hizmetçileriniz sizin kardeşlerinizdir. Allah onları sizin emrinize vermiştir. Her kimin emrinde din kardeşi varsa, ona yediğinden yedirsın, giydiğinden giydirsın. Onlara güçleri yetmeyecek işler yüklemeyiniz. Şayet yüklerseniz, bari onlara yardım ediniz.”

(B30, Buhârî, “İman” 22)

أَفْشُوا السَّلَامَ وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ وَكُونُوا إِخْوَانًا كَمَا أَمَرَكُمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ

“Selamı yayın, yemek yedirin ve Allah’ın (c.c.) size emrettiği gibi kardeşler olun.”

(İM3252, İbn Mâce, “Et’ime” 1)

تُفْتَحُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَيَوْمَ الْخَمِيسِ فَيُغْفَرُ لِكُلِّ عَبْدٍ مُسْلِمٍ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ
شَيْئًا إِلَّا رَجُلًا كَانَتْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَخِيهِ شَحْنَاءُ فَيُقَالُ أَنْظِرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا
أَنْظِرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا

“Cennetin kapıları, Pazartesi ve Perşembe günleri açılır. Din kardeşi ile arasında düşmanlık olan kimse hariç Allah’a hiç bir şeyi eş koşmayan her Müslüman kul bağışlanır.
‘Bu iki kişiyi aralarında anlaşıncaya kadar bekletiniz, barışıncaya kadar bekletiniz!’ denilir.”

(MU1652, Muvatta, “Husnu’l-Hulk” 4)

بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ
حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ

“Müslüman kardeşini hakir görmesi kişiye kötülük olarak yeter.
Her Müslümanın kanı, malı ve onuru Müslümana haramdır.”

(M6541, Müslim, “Bir” 32)

لَا تُمَارِ أَخَاكَ وَلَا تُمَارِزْهُ وَلَا تَعِدْهُ مَوْعِدَةً فَتُخْلِفَهُ

“Kardeşinle (gereksiz) tartışmaya girme, onunla (kıncı şekilde) şakalaşma ve ona yerine getiremeyeceğin sözü verme.”

(T1995, Tirmizî, “Birr” 58)

كُلُّ مَعْرُوفٍ صَدَقَةٌ وَإِنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ أَنْ تَلْقَى أَخَاكَ بِوَجْهِ طَلِقٍ
وَأَنْ تُفْرِغَ مِنْ دَلُوكَ فِي إِنْاءِ أَخِيكَ

“Her iyilik, bir sadakadır. Kardeşini güler yüzle karşılamam, kovandan ihtiyacı olan bir şeyi kardeşinin kovasına boşaltmam da bu tür iyiliklerdendir.”

(T1970, Tirmizî, “Birr” 45)

لَا تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا وَلَوْ أَنَّ تَلْقَى أَخَاكَ بِوَجْهِ طَلِقِ

“Din kardeşini güler yüzle karşılamaman bile olsa hiçbir iyiliği küçük görme!”

(M6690, Müslim, “Birr” 144)

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا أَوَّلًا أَذُلُّكُمْ
عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ

“Beni yaşatan (Allah)’a yemin ederim ki, iman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olamazsınız. Yaptığınız zaman birbirinizi seveceğiniz bir şey söyleyeyim mi? Aranızda selamı yayın.”

(HM10180, Ahmed b. Hanbel, II, 478)

إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ مِنْ أَخِيهِ مَا يُعْجِبُهُ فَلْيَدْعُ لَهُ بِالْبَرَكَةِ

“Biriniz kardeşinde beğendiği bir şey gördüğünde, ona bereketli olması için dua etsin.”

(İM3509 İbn Mâce, “Tıb” 32)

إِذَا وَعَدَ الرَّجُلُ أَخَاهُ - وَمِنْ نِيَّتِهِ أَنْ يَفِيَ لَهُ - فَلَمْ يَفِ وَلَمْ يَجِئْ لِلْمِيعَادِ
فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ

“Kişi yerine getirme niyetiyle kardeşine söz verir de yerine getiremez ve zamanında sözünü tutamazsa günahkâr olmaz.”

(D4995 Ebû Dâvûd, “Edeb” 82)

مَنْ اَعْتَذَرَ إِلَى أَخِيهِ بِمَعْذِرَةٍ فَلَمْ يَقْبَلْهَا كَانَ عَلَيْهِ مِثْلُ خَطِيئَةِ صَاحِبِ مَكِّسٍ

“Kardeşi özür dilediği halde özrünü kabul etmeyen kişiye onun hatası gibi hata yazılır.”

(İM3718 İbn Mâce, “Edeb” 23)

مَنْ رَدَّ عَنْ عَرَضِ أَخِيهِ رَدَّ اللَّهُ عَنْ وَجْهِهِ النَّارَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

“Kim din kardeşinin onurunu korursa Allah da kıyamet gününde onun yüzünü cehennem ateşinden korur.”

(T1931 Tirmizî, “Birr ve sıla” 20)

كَبُرَتْ خِيَانَةً أَنْ تُحَدِّثَ أَخَاكَ حَدِيثًا هُوَ لَكَ بِهِ مُصَدِّقٌ وَأَنْتَ لَهُ بِهِ كَاذِبٌ.

“Bir konuda seni tasdik ettiği hâlde kardeşine yalan söylemen, ne kadar büyük bir ihanettir!”

(D4971 Ebû Dâvûd, “Edeb” 71)

قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْغِيْبَةُ قَالَ « ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ ». قِيلَ أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ
فِي أَخِي مَا أَقُولُ قَالَ « إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدْ اغْتَبْتَهُ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ مَا تَقُولُ
فَقَدْ بَهْتَهُ

“Yâ Resûlullah! Gıybet nedir?” denildi. Resûlullah: ‘Kardeşini hoşlanmadığı bir şey ile anmandır.’ buyurdu. ‘Ya kardeşimde o söylediğim durum varsa ne dersin?’ denilince Resûlullah: ‘Söylediğin şey eğer onda varsa gıybet etmişsindir. Şayet yoksa ona iftira etmiş olursun,’ buyurdu.”

(D4874, Ebû Dâvûd, “Edeb” 35)

إِنْ كَانَ أَحَدُكُمْ مَادِحًا أَخَاهُ لَا مَحَالَةَ فَلْيَقُلْ أَحْسِبُ فَلَانًا إِنْ كَانَ يُرَى أَنَّهُ كَذَلِكَ
وَلَا أُزَكِّي عَلَى اللَّهِ أَحَدًا

“Biriniz kardeşini illâ medh edecekse ve şayet onun öyle olduğu biliniyorsa, ‘Falanın şöyle olduğunu zannediyorum, Allah’a karşı kimseyi temize çıkaramam,’ desin.”

(M7502 Müslim, “Zühd ve Rekâik” 66)

لَا تُظْهِرِ الشَّمَاتَةَ لِأَخِيكَ فَيَرْحَمَهُ اللَّهُ وَيَبْتَلِيكَ

“Kardeşinin başına gelen bir şeye sevinip gülme. Sonra Allah ona merhamet edip seni (o şeyle) imtihan eder.”

(T2506 Tirmizî, “Sıfatü'l-kıyâme” 54)

مَنْ عَيَّرَ أَخَاهُ بِذَنْبٍ لَمْ يَمُتْ حَتَّى يَعْمَلَهُ

“Kim Müslüman kardeşini bir gūnahtan dolayı ayıplarsa,
kendisi de o gūnahı işlemeden ölmez.”

(T2505 Tirmizî, “Sıfatü'l-kıyâme” 53)

مَنْ أَشَارَ عَلَى أَخِيهِ بِأَمْرٍ يَغْلَمُ أَنَّ الرُّشْدَ فِي غَيْرِهِ فَقَدْ خَانَهُ

“Her kim kardeşine bile bile doğru olmayan bir görüş bildirirse ona ihanet etmiş olur.”

(D3657 Ebû Dâvûd, “İlim” 8)

إِنَّكُمْ قَادِمُونَ عَلَى إِخْوَانِكُمْ فَأَصْلِحُوا رِحَالَكُمْ وَأَصْلِحُوا لِبَاسَكُمْ حَتَّى تَكُونُوا
كَأَنَّكُمْ شَامَةٌ فِي النَّاسِ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفُحْشَ وَلَا التَّفَحُّشَ

“Sizler, kardeşlerinizin yanına gidiyorsunuz. Bineklerinize iyi bakın, kıyafetlerinizi de düzeltin ve böylece insanların gözdesi olun! Allah çirkin görünümü ve çirkinleşmeyi sevmez.”

(D4089 Ebû Dâvûd, “Libâs” 25)

مَنْ كَانَتْ لَهُ أَرْضٌ فَلْيَزْرِعْهَا فَإِنْ لَمْ يَزْرِعْهَا فَلْيُزْرِعْهَا أَخَاهُ

“Her kimin tarlası varsa onu ekin; kendisi ekmezse onu din kardeşine (karşılıksız) ektirsin!”

(M3917, Müslim, “Buyû” 88)

إِذَا الْمُسْلِمَانِ حَمَلَ أَحَدُهُمَا عَلَى أَخِيهِ السِّلَاحَ فَهُمَا فِي جُرْفٍ جَهَنَّمَ فَإِذَا قَتَلَ
أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ دَخَلَاهَا جَمِيعًا

“İki Müslümandan biri, din kardeşine silâh çekerse, ikisi de cehennemin kenarındadırlar.
Biri diğerini öldürürse, ona ikisi birden girerler.”

(M7255, Müslim, “Fiten” 16)

إِنَّكُمْ تَخْتَصِمُونَ إِلَيَّ وَإِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ وَلَعَلَّ بَعْضَكُمْ أَلْحَنُ بِحُجَّتِهِ مِنْ بَعْضٍ فَمَنْ
قَضَيْتُ لَهُ مِنْ حَقِّ أَخِيهِ شَيْئًا فَلَا يَأْخُذْهُ فَإِنَّمَا أَقْطَعُ بِهِ قِطْعَةً مِنَ النَّارِ

“Davalarınızla bana başvuruyorsunuz. Ben de bir insanım. Belki biriniz delilini diğerinden daha güzel ifade eder ve ben ondan duyduğuma göre (onun lehine) hüküm veririm. Bu şekilde kime (yanlışlıkla) kardeşinin hakkından bir şey vermişsem, asla onu almasın. Zira böyle bir durumda ona ben ancak bir ateş parçası vermiş olurum.”

(B7169 Buhârî, “Ahkâm” 20; N5403, Nesâî, “Âdâbu’l-Kudât” 13)

أَيُّمَا امْرَأٍ قَالَ لِأَخِيهِ يَا كَافِرٌ فَقَدْ بَاءَ بِهَا أَحَدُهُمَا إِنْ كَانَ كَمَا قَالَ وَإِلَّا رَجَعَتْ عَلَيْهِ

“Bir kimse din kardeşine: “Ey kâfir!” derse bundan dolayı ikisinden biri küfre düşer.
Eğer o kimse onun dediği gibi değilse o söz kendi aleyhine döner.”

(M216, Müslim, “İman” 111; D4687 Ebû Dâvûd, “Sünnet” 15)